

CÍSAŘ A KRÁL

FERDINAND I. HABSBURSKÝ

*10. 3. 1503 – †5. 7. 1564; od r. 1521 arcivévoda vládce rakouských zemí, českým králem zvolen 23. 10. 1526 a korunován 24. 2. 1527; dne 17. 12. 1526 byl zvolen uherským králem, korunován byl v listopadu roku 1527; 5. 1. roku 1531 byl zvolen a 11. 1. téhož roku korunován římským králem; od r. 1556 římským císařem; syn Filipa I. Sličného a Johany zv. Šílená.

VZDĚLANÝ „SUCHAR“



*Císař a král
Ferdinand I. Habsburský*

Ferdinand Habsburský se narodil ve Španělsku na zámku Alcalá de Henares u Madridu a dětství prožil na dvoře svého španělského dědečka z matčiny strany.

Rozhodně nepatřil mezi krasavce. Byl poblehlý, nahrbený, měl hubenou, 165 cm vysokou postavu, zřetelně předsunutou dolní čelist, silný dolní ret a údajně téměř stále otevřená ústa. Zajímavé na něm byly snad jen jasné a živé oči. Postrádal smysl pro humor a žil velmi střídme; údajně jedl pouze jednou denně a jeho jedinou „neřestí“ byl lov. Zároveň však prý byl kultivovaný, poměrně vzdělaný a mluvil a psal španělsky, francouzsky, latinsky a italsky; němčině se naučil dodatečně,

ale česky uměl jen několik slov. Co se týče náboženství, byl oddaným katolíkem. Dvakrát denně se zúčastňoval mše, každý pátek chodíval na procesí a desetkrát za rok býval u zpovědi a přijímání. Jako panovník byl cílevědomý, neústupný, vyznačoval se organizátorským talentem a z Habsburků snad největším smyslem pro diplomacii.

NOVÁ VĚTEV A VELBLOUDI

V letech 1520 až 1522 sepsali Habsburci „rodinnou“ dohodu. Podle ní dostal mladý Ferdinand – s podmínkou, že bude respektovat dynastické zájmy – malý kousek rozlehlé habsburské říše, jíž vládl ze španělského trůnu jeho bratr Karel V.*

* Karel V. (1500–1558), díky tatínkovi Filipu I. Sličnému Habsburk, zdědil po mamince Johaně I. Šílené jak španělský trůn, tak dědičné zatížení projevující se depresemi a návaly křečovitého pláče. Navíc měl tak vysunutou dolní čelist, že nemohl ani při nejlepší vůli zavřít ústa. Jeho říše zahrnovala v podstatě Španělsko, Nizozemí, habsburské državy ve střední Evropě a několik italských knížectví. Španělská větev Habsburků, k níž patřil, byla nesmlouvavě katolická a prudérní, což se projevovalo mj. v ženské módě: převládala v ní černá barva, živůtky měly za úkol zplošťovat poprsí a dekolty byly zcela nemyslitelné. Ferdinand neměl bratra Karla rád a vycházel s ním jen v zájmu rodu; snad proto Karel nikdy nepřišel do Prahy a Ferdinand jako dospělý nenavštívil Španělsko.

Oním malým kouskem byly dědičné rakouské země (Rakousy, Korutany, Štýrsko, Kraňsko, Tyrolsko a habsburská území ve Švábsku), k nimž hodlal přidat kromě Uher i země Koruny české. Nedovedl si totiž představit, že by bez jejich peněz a vojáků mohl porazit Turky ohrožující Evropu.

I když nástupnictví na český trůn měl Ferdinand zajištěné smlouvou, kterou jeho dědeček uzavřel 20. 7. roku 1515 s Vladislavem II. Jagellonským, musel podstoupit volbu; toto právo si čeští zástupci stavů nedali vzít.

Byla to ale jen hra či formalita. Jeho šance jistila prestiž habsburského rodu, nedůvěra či nechuť představitelů českých stavů k ostatním zájemcům o český trůn (mezi nimiž byl polský král či vnuci Jiřího z Poděbrad) a jeho ochota rozdávat sliby a peníze. Například nejvyššímu purkrabímu Zdeňku Lvu z Rožmitálu se za volební hlas revanšoval tím, že za něj zaplatil dluh ve výši 50 000 zlatých.

Budoucí český král ve svém německy psaném volebním slibu hovořil o tom, že bude zachovávat basilejská kompaktáta, že nebude dosazovat do vyšších zemských úřadů cizozemce, zachová dosavadní svobody i celistvost zemí Koruny české a že bude pokud možno trvale sídlit v Praze. Slíbil také zaplatit celý panovnický dluh (který však k jeho nemilému překvapení činil nikoliv 150 000 zlatých, ale dvojnásobek) a české šlechtě obzvláště imponovalo jeho ujištění, že ji ochrání před poddanými. To bylo v době Dóžova* povstání a německé selské války** velkým lákadlem.

* György Dozsa neboli **Jiří Dóža** (asi 1470-1514) byl maďarský šlechtic, který v roce 1514 vedl křížovou výpravu proti Turkům a který vyzval „své“ zoldáky k boji proti šlechtě a církevním hodnostářům. Kromě jiného držel v Budíně, tj. dn. Budapešti, v obležení i Vladislava II. Jagellonského. Povstání bylo v téže roce potlačeno a Dóža byl upálen s rozžhavenou korunou na hlavě.

** **Německá selská válka** byla hnutím německých sedláků a vesnické chudiny, jehož účastníci začali v roce 1524 požadovat zrušení poddanství, snížení daní, reformu církve a konec vlády knížat. Hnutí, které vytvořilo tři centra (v jihozápadním Německu, v Durynsku a v alpských zemích) bylo postupně potlačeno.

A tak byl tento Habsburk 23. října roku 1526 kolem 19. hodiny zvolen za své nepřítomnosti českým králem jménem Ferdinand I. Ruce pro něj zvedlo v podzimně chladné Svatováclavské kapli chrámu sv. Víta čtyřia dvacet zástupců českých stavů. On sám se o výsledku volby dozvěděl již o 36 hodin později, což byla slušná rychlost šíření informací (pamatujme, že na telefon či telegraf si lidstvo muselo počkat až do 19. století).



Korunovaci svatováclavskou korunou podstoupil 24. února roku 1527; jeho žena Anna Jagellonská byla korunována o den později.

Když kvůli tomu přijel 5. února do Prahy za doprovodu čtyř velbloudů a 3 392 jezdců, Pražané lemující ulice mu mávali, členové cechů vztyčovali korouhve a konšelé vodili jeho koně pražskými městy*.

* **Praha byla tehdy souměstím** tvořeným čtyřmi městy obehnanými vlastními městskými hradbami a řízenými vlastními radnicemi. Připomeňme si, že nejstarší z nich, Staré Město zaujímající 140 ha, bylo založeno v roce 1231 Václavem I., Malou Stranu založil na 20 ha v roce 1257 Přemysl II.

Otakar a Nové Město se rozhodl v roce 1348 vybudovat Karel IV. Ve 30. letech 14. století se k tomuto „městskému spolku“ připojily Hradčany; ty však byly zpočátku městem nikoliv královským (tedy založeným králem), ale purkrabským (založil je purkrabí neboli správce Pražského hradu), a jako takové byly neplnoprávné. Povýšeny či zrovnoprávněny byly teprve za Rudolfa II. v roce 1598, za což mu ovšem musely zaplatit. Ke spojení čtyř pražských měst v jeden celek s jedinou radnicí došlo v roce 1784.

Nepochybovali o tom, že si jejich metropoli zvolí za sídelní město: byla přece tehdy největším městem habsburské říše, pyšnila se větší výstavností než Vídeň, neohrožovali ji Turci a Pražskému hradu prospěly stavební zásahy provedené Vladislavem Jagellonským.

Na oslavu Ferdinandovy korunovace teklo víno proudem a ve Vladislavském sále Pražského hradu se konaly rytířské souboje.

SLIBY CHYBY

Ovšem brzy se ukázalo, že jeho sliby byly v mnohém plané a fungovaly jen jako vějička.

Kromě jiného zahájil velmi rychle centralizaci své vlády nad „trojdílnou“ říší. Necelé tři měsíce po zvolení českým králem, tj. 1. ledna 1527, vydal tzv. dvorský řád (Hofstaatsordnung), jímž odstartoval zřizování centrálních úřadů sídlících ve Vídni. Ta byla podle jeho nařízení ještě v témže roce spojena s Prahou pravidelnou poštovní službou.

Pomyslnému boření hranic mezi jednotlivými částmi jeho říše měly sloužit mj. sňatky šlechticů a šlechticů s protějšky pocházejícími z jejich různých koutů. Do těchto sňatkových plánů zapojil Ferdinand I. tzv. fraucimor (podle zkomoleného německého slova „das Frauenzimmer“, tj. „ženská“), tvořený mladými svobodnými šlechticemi, jež měly dodávat lesk dvoru jeho manželky a dvorům dalších příslušnic dynastie. Mladé dámy fungovaly jako volavky pro nápadníky, panovník jim slíbil náležité zaopatření – ovšem s tím, že bude mít právo vybrat jim „vhodného“ ženicha*.